

Голові спеціалізованої вченої ради
Д 05.053.01 у Вінницькому
державному педагогічному
університеті
імені Михайла Коцюбинського

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Клочка Віталія Івановича
на дисертаційне дослідження Корсун Юлії Олегівни
«Педагогічні умови формування професійної самосвідомості у майбутніх
інженерів»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика
професійної освіти. Галузь знань: Освіта/Педагогіка**

Актуальність проблеми.

Нинішній етап розвитку суспільства, означений глобалізаційними процесами та пов'язаними з ними зростанням кількості й інтенсивності міжнародних контактів, розширенням міжнародної співпраці й підвищення мобільності фахівців, зумовлює потребу у компетентних фахівцях готових до постійного вдосконалення, здатних адекватно оцінювати себе як професіоналів.

Це, в свою чергу, орієнтує освітній процес у технічних ЗВО на розвиток особистісного потенціалу майбутніх фахівців, формування їх професійної самосвідомості, що забезпечує високу адаптивність і спроможність до активного особистісно-професійного самовдосконалення, що актуалізує необхідність наукових пошуків щодо вивчення стану професійної підготовки майбутніх інженерів в аспекті змісту й структури їхньої професійної самосвідомості, а також визначенні педагогічних умов її цілеспрямованого розвитку.

Отже, цим проблемам присвячена дисертаційна праця Ю. О. Корсун в якій з погляду науково-теоретичних пошуків та практичних можливостей застосування освітнього середовища ЗВО, запропоновано конкретну

педагогічну технологію вдосконалення освітнього процесу підвищення рівня розвитку професійної самосвідомості майбутнього інженера.

Найбільш істотні наукові результати роботи.

Науковий апарат дослідження Ю. О. Корсун відповідає рівню вимог щодо кандидатських дисертацій. Дисертанткою вперше цілісно і системно досліджено проблему формування професійної самосвідомості майбутніх інженерів, обґрунтовано основні положення дисертаційного дослідження в цілому. Дисертанткою, відповідно до логіки дослідження, на високому науковому рівні здійснено аналіз сутності і взаємозв'язку базових понять дослідження: «самосвідомість» (с. 25). «професійна самосвідомість» (с. 27), «професіоналізація» (с. 30), «професійним самовдосконаленням», «професійною самоосвітою» (с.41), «комплекс педагогічних умов формування професійної самосвідомості майбутніх інженерів» (с. 129), «модель формування професійної самосвідомості майбутніх інженерів» (с. 133) та ін.

Зокрема, основне поняття дослідження, яким є «професійна самосвідомість» автором тлумачиться як «проекція всіх структурних компонентів самосвідомості на професійну діяльність, системно організоване утворення, механізм, що забезпечує проходження процесу професіоналізації особистості, регулятор професійного самовиховання і саморозвитку особистості, здатність фахівця оцінювати і аналізувати власну діяльність і її результати відповідно до вимог професії.» (с. 51).

Науковий апарат цілком узгоджує логіку дослідження, дає можливість сформулювати цілісне уявлення про структуру роботи, її інструментарій, способи тлумачення отриманих даних. Об'єкт і предмет дослідження подано у межах відповідності спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Досягненню мети, згідно з предметом та об'єктом дослідження, сприяли обрані теоретичні, емпіричні, та статистичні методи дослідження.

Наукові положення, висновки і рекомендації, представлені в роботі, достатньо обґрунтовані і підкріплені результатами аналізу значної кількості наукових джерел та інформації щодо діяльності окремих ЗВО, мають вагоме

значення для сучасної педагогічної науки, несуть теоретичну цінність, а також відображають авторське бачення вирішення проблеми.

Достатньо повно представлено характеристику визначених трьох групи педагогічних умов (застосування форм і методів активного навчання, формування суб'єктно-рефлексивної позиції студентів у навчальному процесі, створення комплексного освітньо-виховного середовища), реалізація яких спрямована на забезпечення достатнього рівня сформованості професійної самосвідомості майбутніх інженерів.

Теоретично обґрунтовано авторську модель, що характеризується цілісністю, динамічністю, системністю та складається з чотирьох структурних блоків: (цільового, змістового, операційно-діяльнісного, оцінно-результативного) і цілісно відображає мету, завдання, педагогічні умови, принципи, форми і методи формування професійної самосвідомості студентів (рисунок 1, с. 133).

У роботі чітко визначено критерії (інформаційно-пізнавальний, мотиваційно-ціннісний, діяльнісно-практичний), що конкретизовані у комплексі відповідних показників, проаналізовано результати констатувального експерименту та визначено вихідний рівень сформованості професійної самосвідомості майбутніх інженерів.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

1. Підтримуємо прагнення дисертантки виявити протиріччя у розв'язанні проблеми формування професійної самосвідомості майбутніх інженерів. Водночас четверте протиріччя: між наявністю об'єктивно заданого потенціалу для розвитку професійної самосвідомості майбутніх інженерів і його недостатньою реалізацією в процесі професійної підготовки студентів, на нашу думку, слід було б точніше сформулювати предмет, якого стосується об'єктивно заданий потенціал.

2. Позитивно оцінюємо комплекс методів наукового дослідження педагогічних умов формування професійної самосвідомості майбутніх інженерів, але на нашу думку бракувало серед методів «статистичних, серед

яких переважали математичні методи обробки і статистичного аналізу отриманих даних для визначення статистичної значущості результатів дослідження». У тексті дисертації лише стверджується, що «Кількісний аналіз свідчить про статистично значущі відмінності в мірі усвідомленості критеріїв професіоналізму між студентами 1 і 2 курсів» (с. 82), аналогічно (сс. 94, 174, 175 і інші).

3. У дисертаційній роботі Ю.О.Корсун наводить результати як вітчизняних так зарубіжних науковців. Водночас не наводиться аналіз, думка, ставлення авторки дисертації щодо наведених висловлювань. У багатьох випадках важко оцінити, як враховано ті чи інші результати досліджень цитованих науковців.

4. У авторській моделі формування професійної самосвідомості майбутніх інженерів (рисунок 1, с. 133) бракує зворотного зв'язку: не завжди можна забезпечити сформованість професійної самосвідомості.

5. Не можемо повністю погодитися з категоричністю твердження дисертантки, що «У багатьох випадках формування професійної самосвідомості студентів інженерного профілю відбувається в умовах недорозвиненості та інертності навчальних стратегій навчального закладу, тому важливим є вирішення проблеми забезпечення формування професійної зрілості, відповідальності та професійної ідентичності студентів.» (с. 111). Не цілком зрозумілим є зв'язок першої і другої частин наведеної цитати.

6. У подальших наукових дослідженнях доцільно було б з'ясувати вплив сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на формування професійної самоосвіти майбутніх інженерів та розглянути цей процес стосовно конкретних інженерних галузей знань.

Висловлені зауваження і побажання мають рекомендаційний характер і не знижують загальної високої оцінки дисертаційної роботи, аналіз змісту якої засвідчує, що поставлені завдання дослідження виконано, його результати наведено у відповідних розділах. У оформленні дисертації враховано особливості наукового стилю мовлення. Чітку логічну

структурованість роботи забезпечують відповідні висновки до розділів і загальні висновки, що характеризує завершеність дослідження.

Джерельна база дослідження. У дисертації використано 192 джерела, з них – 7 англійською мовою.

Ідентичність змісту автореферату та основних положень дисертації. Дисертація та автореферат оформлено у відповідності до вимог відповідних інструктивних матеріалів, зокрема, вимогам МОН України, щодо кандидатських дисертацій. Структурна побудова і зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації. Наукові положення, висновки й рекомендації, наведені в авторефераті Корсун Ю.О. належним чином розкрито і обґрунтовано в рукописі дисертації, структура якої відповідає логіці дослідження і розкриває основні завдання наукового пошуку автора.

Повнота викладання результатів в опублікованих працях.

Незаперечним позитивним аспектом є достатньо широке представлення результатів дисертації – 20 наукових одноосібних публікацій, з яких: 9 статей у провідних наукових фахових виданнях України; 4 – в закордонних виданнях (з них 3 – англійською мовою); 6 – у матеріалах конференцій; 1 – методичні рекомендації. Публікації з теми науково-педагогічного дослідження здійснено упродовж 2010-2018 років, що свідчить про належну апробацію дисертаційного дослідження. У опублікованих працях за темою дисертації достатньо повно висвітлено отримані автором результати дослідження.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел.

Зміст основної частини дисертаційної роботи повністю розкриває хід розв'язання поставлених дослідницьких завдань, містить одержані результати та зроблено на їх підставі висновки і сприймається цілком завершеним.

Таким чином, дисертаційна робота Корсун Ю.О. за своїм змістом та формою є завершеним дисертаційним дослідженням.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Корсун Юлії Олегівни є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має теоретичне і прикладне значення. Вона містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати дослідження у сукупності розв'язують актуальну науково-прикладну проблему теорії та методики професійної освіти – теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка моделі формування професійної самосвідомості майбутніх інженерів в умовах технічних ЗВО.

Дисертаційна робота Корсун Ю.О. «Педагогічні умови формування професійної самосвідомості майбутніх інженерів» є актуальним, завершеним, цілісним і самостійним науковим дослідженням відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13 „Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07. 2013 року зі змінами та доповненнями згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08. 2015 р., вимогам спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, а її автор – Корсун Юлія Олегівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри вищої математики

Вінницького національного технічного університету,

19 березня 2019 р.

[Signature] В.І. Ключко

